

Prigodnice Jurja Tordinca

PREGLEDNI ČLANAK

821.163.42-1:808.51,,18“

Mirko Ćurić

Srednja strukovna škola Antuna Horvata Đakovo

U radu se pristupilo prigodnicama koje je Juraj Tordinac upućivao različitim važnim osobama iz crkvenog, političkog i kulturnog života svojega vremena, kao govornim i kulturnim činovima. Sedam je prigodnica uputio biskupu Josipu Jurju Strossmayeru u razdoblju od 1850. do 1890. Od 1842. do 1862. prigodnice je uputio biskupu Josipu Kukoviću, političaru baronu Franji Kulmeru, svećenicima Pavlu Gotliboviću i Adamu Sukiću, poznatoj glazbenici Mili Zadrobilkovoj te austrijskom nadvojvodi Stjepanu, koji je upravljao ugarskim dijelom Monarhije. U pristupu Tordinčevim prigodnicama usmjerilo se na pragmatičnu narav korpusa te se dokazalo kako je važan kontekst u kojem nastaje korpus te ovlaštenost Tordinca za izvođenje govornih činova u konkretnim prigodama govornih činova. Prigodničarski, performativni čin uključuje nakanu proizvođača čina, kao i učinak na one koji sudjeluju u tom činu te zajedničke misli i osjećaje sudionika u komunikaciji. Prigodnice se analiziralo sukladno njihovoj ilokucijskoj snazi te ih se klasificiralo prema prigodi govornoga čina te njihovom kulturnom utjecaju.

Životopis Jurja Tordinca

Juraj Tordinac (potpisivao se uvijek Juraj, a zvali su ga Đuro) rođen je u Đakovu 17. travnja 1813. Pučku školu završio je u Đakovu, a gimnaziju u Vinkovcima. Za svećenika zaređio ga je biskup Josip Kuković 26. ožujka 1836. godine. Bio je župni vikar u Svilaju, Podcrkavlju, Kopanici, Osijeku II

i Osijeku III. Revolucionarne 1848. morao je pobjeći iz Osijeka zajedno sa župnikom Adamom Sukićem. Postavljen je za župnog vikara u Đakovu, a od 1850. postaje Strossmayerovim tajnikom. Nakon četiri godine kratkotrajno postaje župnik u Slavonskom Brodu, a već 1856. godine vraća se u Đakovo za direktora kancelarije. Postaje 1865. kanonikom i rektorom sjemeništa (1865. – 1872.), papinski komornik, generalni vikar, opat Presvetog Trojstva od Petrovaradina i veliki prepozit. Kroz Kaptol je prošao od službe kanonika magistra mlađega do časti velikog prepozita. Bio je predložen za naslovnoga biskupa, ali tu čast nije dobio. Umro je u Đakovu 15. lipnja 1893., u 80. godini života i 57. godini misništva. Sahranjen je na Gradskom groblju u Đakovu.¹ Pogrebni obred vodio je biskup Josip Juraj Strossmayer, koji je ga određuje kao „starog i vjernog prijatelja”.

„Moja je želja, da se stari i vierni moj prijatelj a velezaslužni član slavnoga kaptola, veliki predstavnik gosp. Gjuro Tordinac sutra u jutro u sedam ura prenese u stolnu crkvu i da se zadušnice *praesente corpore* odpjevaju. Pak buduć je ukop za sutra poslije podne u četiri časa jur naredjen, to je posve pristojno, da on za cielo to vrieme dakle, od Requiema pa do ukopa, u stolnoj crkvi, za koju je on pri njenoj gradnji a s odnosnima računima mnogo brige imao, leži. To je vrli pokojnik zaslužio, a to se i pristoji za svakoga umrloga člana stolnoga našega kaptola, pak što sada njemu činimo, to će se činiti kasnije i svakom sljedećemu kanoniku...da do časa ukopa u stolnoj crkvi na odru počiva...”²

Zanimljivo je da je Juraj Tordinac bio sakupljač etruščanskih predmeta, koji se danas čuvaju u zagrebačkom Arheološkom muzeju. Dao je 50 forinti nećaku Nikoli, koji za te novce kupio u Rimu „jedan sarkofag iz gline krasno nakićen i s natpisom i tri posude”. Stric je naložio nećaku da i dalje kupuje takve predmete na njegov trošak, a u korist „nar. arkeol. muzeja.”³

1 Biografski podatci dijelom preuzeti iz rada Marina SRAKIĆA: „Svećenici (o) Strossmayeru”, *Zbornik Strossmayerovih dana*, Matica hrvatska Đakovo, Đakovo, 2005. te iz knjige *Prigodnice biskupu Strossmayeru: objavljene u Glasniku od 1874. do 1905.*, izabrao i priredio Mirko Ćurić, Matica hrvatska Ogranak Đakovo / Đakovački kulturni krug / Biskupija đakovačka i srijemska / Gradsko poglavarstvo Đakovo, Đakovo, 2005.

2 Vlatko DOLENČIĆ: „Strossmayerovi suradnici Juraj Tordinac i Milko Cepelić”, *Zbornik Dana Luke Botića* 2/2018, str. 60.

3 Anonim: Razne viesti, u *Vjesnik Hrvatskoga Arheološkoga Društva: službeni organ Hrvatskoga Državnoga Arheološkoga i Previjesnoga Muzeja u Zagrebu*. Hrvatska: n. p., 1885., str 60.

središta, pa je Juraj Tordinac, čini se, nedovoljno poznat čak i u rodnome Đakovu. Da je tomu tako, svjedoči i jedan neknjiževni podatak. Oni koji su odabirali imena đakovačkim ulicama, nisu smatrali Jurja Tordinca dovoljno važnim kako bi dobio samostalnu ulicu, već je „dijeli” (kao, uostalom, i grob na đakovačkom groblju) s nećakom, prerano umrlim Nikolom Tordincem⁴. Stoga mnogi nazivaju tu ulicu umjesto Ulica Jurja i Nikole Tordinca – Ulicom Jurja Nikole Tordinca.

Juraj Tordinac počinje objavljivati kao dvadeset dvogodišnjak. Pjesme bjelodani u *Danici* između 1835. i 1842., potpisujući se imenom Gjuro ili pak Jure Tordinac, u potonjem slučaju nadopisujući i *Ilir iz Slavonije*. Za života je uvršten u Šenoinu *Antologiju pjesništva hrvatskoga i srbskoga narodnoga i umjetnoga* iz 1874. i *Hrvatsku antologiju umjetnog pjesništva*, koju je 1892. sastavio Hugo Badalić, kao i u druge preglede hrvatske književnosti.⁵ Uvršten je u monografiju *Znameniti i zaslužni Hrvati... iz 1925.*, ali samo s 12 redaka, što pokazuje kako već tada gubi značaj koji je imao sredinom 19. stoljeća. Pjesmama *Slavonija sestram*, *Ljubav domovine* i *Moja domovina*, Tordinac je uvršten u *Ilirsku knjigu* edicije Pet stoljeća hrvatske književnosti⁶. U ovoj knjizi, objavljenoj u ediciji Pet stoljeća hrvatske književnosti, o Tordincu je malo popratnoga teksta, a Jakša Ravlić čak netočno piše kako već 1843., *dakle mlad, Tordinac više nije pisao...⁷*, što demantira čak i ta knjiga, jer se u njoj u Tordinčevim *Djelima*⁸ navode njegove prigodnice iz 1845. i 1850. Možda je razlog tome što je Ravlić, kako se to gotovo uobičajilo u hrvatskoj znanosti o književnosti, prigodnice smatrao manje vrijednima u odnosu spram lirskih pjesama. Iz Ravličeva uvida izostavljena je i najpoznatija Tordinčeva davorija, koja se kao uglazbljena i danas izvodi, pa mnogi misle kako je riječ o narodnoj pjesmi. Riječ je o davoriji *Oj Slavonci i Hrvati*, nastaloj 1848., u

4 Hrvatski svećenik, književnik i etnograf. Rođen u Đakovu 5. prosinca 1858., a umro u Đakovu 21. veljače 1888. Studirao je đakovačkom sjemeništu (1877. – 1883.). Za svećenika je zaređen 19. 9. 1883. Nakon ređenja imenovan kapelanom u Ivankovu i katehetom u mitrovačkoj realci. U Rimu je studirao pravo na Apolaru do 1885. Vrativši se u Đakovo, postaje profesorom filozofije na Liceju (1886. – 1888.) i latinskog jezika. U književnosti se javlja 1875. U vinkovačkom *Narodnjaku*. Za života je objavio samo dvije knjige *Hrvatske narodne pjesme i pripoviedke iz Bosne* (Vukovar, 1883.) i *Seoske bajke i bajalice* (Đakovo, 1885.). Poslije smrti Matica hrvatska objavila mu je *Odabrane crtice i pripoviesti* (Zagreb, 1890.).

5 Uvršten je i u *Album zaslužnih Hrvata 19. stoljeća (1898)* Milana Grlovića. Grlović odabire 150 najvažnijih Hrvata 19. stoljeća, a među njih uvrštava i Jurja Tordinca.

6 *Hrvatski narodni preporod: ilirska knjiga 2*, priredio Jakša Ravlić, Pet stoljeća hrvatske književnosti, knjiga 29, Matica hrvatska, Zagreb, 1965.

7 *Isto*, str. 99.

8 *Isto*.

vrijeme Jelačićeva rata s Mađarima. Ova je davorija – *verbuvanka*⁹ objavljena u četvrtoj knjizi Kuhačeve zbirke *Južno-slovenske narodne popievke* (br. 1557.)¹⁰, naslovljena kao *Davorija / Iz Slavonije*, a drugu njegovu davoriju poznajemo kao *Pësma domorodna Bëseda od Jurja Tordinca*¹¹. Obje su strofalne, iz stihova proizlazi sadržajna povezanost s banom Jelačićem, svojedobno ih se smatralo narodnima, no poslije je otkriveno da su autori prve Juraj Tordinac (stihovi) i Ilija Okrugić Srijemac (napjev), dok je drugu uglazbio Vatroslav Lisinski. Davoriju koju je uglazbio Ilija Okrugić Srijemac i danas izvode u različitim prigodama, objavljena je u nekoliko pjesmarica¹² te je snimljena na nosače zvuka od strane većega broja izvođača¹³ i izvođačica¹⁴, posebice u vrijeme Domovinskog rata. Međutim, mnogi su izvođači prema svojem nahodanju mijenjali tekst pjesme, dodavali ili oduzimali što im se činilo prikladnim.

Ovlašteni prigodničar

Juraj Tordinac ostvario je značajan prigodničarski opus upućujući prigodnice nizu značajnih osoba svojega vremena, što jasno govori kako je smatran prikladnom, ovlaštenom osobom za izvođenje takvih činova. On nije samo ugledan preporodni, romantičarski (ilirski) pjesnik već i župnik, biskupov tajnik, rektor Sjemeništa, kanonik... obnašatelj niza

-
- 9 verbuvanke, hrv. popijevke stvorene po uzoru na mađ. verbunkosa sred. XIX. st. Postanak je najvjerojatnije povezan s Jelačićevim „verbuvanjem” novaka za svoje postrojbe uoči vojne 1848. Dvije od njih objavio je F. Ks. Kuhač u četvrtoj knjizi svoje zbirke *Južno-slovenske narodne popievke* (br. 1557. i 1579), naslovivši prvu *Davorija / Iz Slavonije*, a drugu *Davorija hrvatska*. Obje su strofalne, iz stihova proizlazi sadržajna povezanost s banom Jelačićem, svojedobno ih se smatralo narodnima, no poslije je otkriveno da su autori prve Juraj Tordinac (stihovi) i Ilija Okrugić Srijemac (napjev), dok su autori druge ostali nepoznati. URL: <https://proleksis.lzmk.hr/1284/>.
- 10 KUHAČ, F. K. (1881): *Južno-slovenske narodne popievke: (Chansons nationales des slaves du sud)*. Hrvatska: Tiskara i litografija C. Albrechta., str. 367–369.
- 11 Uglazbio je Vatroslav Lisinski. U fusnoti notnog zapisa koji se čuva u NSK i dostupan je u digitalnom zapisu ([https://digitalna.nsk.hr/?pr=iiif.v.a&id=576618&tify={%22pages%22:\[2\],%22panX%22:0.458,%22panY%22:0.887,%22view%22:%22info%22,%22zoom%22:0.716}](https://digitalna.nsk.hr/?pr=iiif.v.a&id=576618&tify={%22pages%22:[2],%22panX%22:0.458,%22panY%22:0.887,%22view%22:%22info%22,%22zoom%22:0.716})) stoji: Rukopis sam dobio od gospodina Eduarda Finka, župnika, dekana u Radoboju blizu Krapine: isti rođoljub bio je osobni prijatelj Lisinskoga.
- 12 KLAJIĆ, V. (1893): *Hrvatska pjesmarica: sbirka popjevaka za skupno pjevanje*. Hrvatska: Izdala Matica Hrvatska, str. 52–53; *Vienac hrvatskih pjesama : sbirka 50 izabranih hrvatskih popjevaka : za glasovir dvoručno i s riečima / udesio Franjo Jilek*. Zagreb, [1894], str. 27.
- 13 Zlatni dukati – *Oj, Hrvati, oj, junaci*. Album: U meni Hrvatska, Croatia Records 1991.
- 14 Vera Svoboda. *Oj Slavonci i Hrvati; Opet će zvoniti zvona*, Orfej HRT-a 1996.

važnih društvenih funkcija, što ga kvalificira da se obraća u ime zajednice koju predstavlja. Također, očito je posjedovao uzornu glasovnu i gestovnu prezentaciju govora – *pronuntiatio* – pa je i to pridonijelo što je često bio pozivan javno izvesti svoje prigodnice, jer je za razliku od lirske pjesme izvođenje prigodnica uvijek javni čin. Glavne karakteristike izvođenja pojedinih prigodnica, kako bi postale *posrećene*, ovlaštenost su govornika, javnost izvedbe, konvencionalnost, ritualnost te zajedničke misli i osjećaji koje imaju prigodničar, adresat i zajednica koja sudjeluje u činu (Austin, 2014). Prigodnice su performativi, a performativ ne može biti *posrećen* ako proceduru ne izvodi ovlaštena osoba. Najbolji primjer kako je Tordinac ovlaštena osoba jesu prigodnice biskupu Strossmayeru. Do sada su popisane 324¹⁵ tiskane prigodnice biskupu Strossmayeru uz vrlo izvjesnu mogućnost da se u manje poznatim tiskovinama i rukopisnim ostavštinama kriju tekstovi koji se također mogu uvrstiti u korpus. Popisane pjesme napisala su 163 autora, od kojih je 35 anonimnih ili autora koji govore u ime veće zajednice¹⁶, koji su izgovorili, otpjevali uz glazbu ili otiskali prigodne pjesme Josipu Jurju Strossmayeru, što je jedinstven podatak, ne samo hrvatske književnosti već hrvatske kulture uopće.¹⁷ Među njima zapaženo mjesto ima Juraj Tordinac. Osim biskupu Strossmayeru prigodnice upućuje Strossmayerovu prethodniku biskupu Josipu Kukoviću¹⁸, baronu Franji

15 Govoriti o cjelovitom popisu još uvijek nije sa sigurnošću moguće s obzirom na iznimno bogatu i nedovoljno istraženu građu. Primjerice, kod Cepelića i Pavića zabilježena je prigodnica koju biskupu upućuje „svećenstvo susjedne biskupije pečuske predvodjeno prelatom i kanonikom Franjom Trollom, koji je biskupa biranom latinštinom zanosno pozdravio ne samo kao velikana biskupa u katoličkoj crkvi, nego i kao velikana patriotu u svojoj domovini. Tom sgođom predao mu je elegantno štampanu svoju ‚Odu‘, spjevanu latinskim jezikom: crkvi i njenom sagraditelju” (Cepelić/Pavić, 1904: 362). Ova prigodnica još nije pronađena.

16 samostana, biskupijskog svećenstva, bogoslova itd.

17 Podatci iz doktorske disertacije Mirka Ćurića: *Figure biskupa Strossmayera u korpusu pjesničkih prigodnica*, Filozofski fakultet Osijek, 2023.

18 Kuković, Josip, đakovački biskup (Zagreb, 29. XI. 1782 – Beč, 11. IV. 1861). Studij teologije završio u Zagrebu. Nakon zaređenja 1804. bio je tajnik Zagrebačkoga kaptola. Od 1806. bio je župnik u Brdovcu, od 1817. kanonik u Đakovu, a 1831. imenovan kaptolskim vikarom. Od 1831. zagrebački kanonik čuvar (kustos) te od 1833. naslovni biskup Risana. Od 1834. do 1849. bio je đakovački biskup pa je vlastitim novcem podigao samostan sestara milosrdnica u Đakovu. Od središnje vlade u Beču dobio je izvedbeni plan i troškovnik za izgradnju nove katedrale, ali zbog umirovljenja (1849.) i preseljenja u Beč nije započeo radove. Oporučno je ostavio veliku svotu novca u pobožne i karitativne svrhe. Kuković, Josip. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34490> (pristupljeno 2023-04-15).

Kulmeru¹⁹, Pavlu Gotliboviću²⁰, Adamu Sukiću²¹, Mili Zadrobilkovoj²² te austrijskom nadvojvodi Stjepanu²³.

Prigodnice Jurja Tordinca uvijek su i važni kulturni činovi. Pomicanjem istraživačkog fokusa sa semantičke, stilističke ili sintaktičke razine na pragmatičnu i (kulturnu) kulturološku razinu pojedinih korpusa prigodnica

-
- 19 Kulmer, Franjo, hrvatski političar (Zagreb, 3. II. 1806 – Beč, 16. XI. 1853). Najstariji sin baruna Ferdinanda Kulmera. Nakon studija prava u Beču i Pešti (1830.) stupio u državnu službu pri Ugarskoj dvorskoj kancelariji u Beču. God. 1831. bio je član komisije koja je ugušila ustanak seljaka u istočnoj Slovačkoj. Od rujna 1836. bio je prisjednik Banskoga stola u Zagrebu. Poč. 1842. priklonio se Ilirskoj stranci. Od 1839. do 1844. sudjelovao na saborima u Požunu, gdje se odlučno suprotstavljao uvođenju mađarskoga kao službenog jezika u Hrvatskoj. God. 1845. ušao je u vodstvo Narodne stranke i zauzimao se za njezinu pomirbu s mađaronima i suradnju s Konzervativnom strankom ugarskih magnata. Iste je godine bio imenovan srijemskim velikim županom. U svibnju 1848. bio je izabran za posrednika između Hrvatskoga sabora i dvora, što mu je potvrdio i sam kralj imenovavši ga hrvatskim ministrom bez lisnice u Schwarzenberg-Stadionovoj vladi. Iz te je vlade istupio u siječnju 1852. i postao članom Carevinskoga vijeća. Za revolucije 1848./49. političko rješenje za Hrvatsku vidio je u legitimističkoj politici prema bečkoj vladi. Bio je oštar kritičar Narodne stranke i politike austroslavizma. Imao je velik utjecaj na bečkome dvoru, pa je na njegovu inicijativu Josip Jelačić bio imenovan banom.; Kulmer, Franjo. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34536> (pristupljeno 2023-04-15).
- 20 Pavao Gotlibović (Osijek, 1874. –Pečuh 1860.). Za svećenika zaređen 1807. Službovao kao vicerektor pečušskog sjemeništa, župnika u Brođancima, od 1819. do 1851. župnik, dekan i prepozit u Valpovu. Od 1831. do 1860. bio je kanonik u Pečuhu. Imovinu je nakon smrti ostavio u dobrotvorne svrhe (Cepelić, Pavić 1904: 43).
- 21 Rodio se u Osijeku 24. 12. 1794. Učio u Pečuhu i Đakovu, zaređen 1819. Župni vikar u Trnavi i Brodu, potom devet godina dvorski svećenik kod biskupa Raffaya, zatim župnik u Klakaru (1828.), od 1840. župnik u Osijeku III, a već sljedeće godine u Osijeku II, gdje je bio i dekan. Bio je član Hrvatskog sabora 1848. Za vrijeme nereda u Osijeku 1848. jedva sačuvao živu glavu bijegom izvan grada. Godine 1851. prešao je u Đakovo za kanonika i rektora Sjemeništa (1851. – 1860.). Za opata BDM Petrovaradinske posvetio ga je pečuški biskup Šćitovski, jer je u Đakovu bila sedisvakancija. Umro u Đakovu 8. studenoga 1862., kao kanonik kustos, u 68. godini života. Sahranjen na gradskom groblju u Đakovu (Srakić, 2013: 700).
- 22 Rodila se 23. listopada 1844. god. u Pragu. Otac joj je bio ljekarnik. Od malih nogu do 6. godine učila ju je glazbu njezina majka. Prvi put održala je svoj samostalni koncert u Pragu 1855. god. Odsvirala je Mendelssohnov koncert u G-molu, što je također svirala i na ovoj zabavi. Krajem 1859. bila je na turneji u Parizu. U 1861. i 1862. boravila je u Hrvatskoj i Slavoniji na svojem putovanju po slavenskim zemljama. Umrla je u Pragu 3. lipnja 1872.; Željko LEKŠIĆ: „Kada je nastala prva đakovačka fotografija”, u *Revija Đakovačkih vezova*, ur. Mirko Ćurić, br. 47, god. XLVII, 2017., str. 69–71.
- 23 Stjepan Viktor, austrijski nadvojvoda. Rođen 14. rujna u Ofenu (danas dio Budimpešte), a umro 19. veljače 1867. u Mentonu (Francuska), između 1843. i 1847. češki je palatin i guverner Češke. Od 1847. u Mađarskoj je kao ugarski guverner. Otvara ured u Budi, ali ne uspijeva spriječiti Revoluciju pa abdicira 25. rujna 1848.: I. DEAK: *Lawful Revolution: Louis Kossuth and the Hungarians 1848-1849*, Phoenix, 1979.

i pristup pojedinim prigodnicama kao sredstvima komunikacije i tekstovima kulture, najvažnije je istražiti što s tim *kulturnim činom* činimo, kakve učinke proizvodimo i kako se oni reflektiraju unutar zajednice koja sudjeluje u tom činu. Tordinčeve prigodnice ostvaruju snažne kulturne učinke na više razina, a jedna je svakako sudjelovanje u oblikovanju novoga konteksta koji pokušava ostvariti hrvatski narodni preporod i uže, kulturni krug oko biskupa Strossmayera, čije ideje ne samo da javno (ne samo kroz prigodnice) podržava već djeluje na njihovom širenju i oblikovanju projiciranog konteksta svojim utjecajem važne osobe tadašnje hrvatske kulture te kao (tada) antologijski pjesnik i visoki dužnosnik velike Biskupije.

Broj 2.
U Subotu 13. Sječnja 1838.
Tečaj IV.

Slavni značaj (karakter) naroda u tom stoji, da su svi njegovi udi složni na dobro, maštveni u potrebi, vjerni jedan drugomu, poslušni zakonom domovine, trudoljubivi, tržni, čistoserdačni, pravde i poštenja ljubitelji, koji predpočitavaju čest privremenoj koristi, i vole život izgubiti, nego pošteno ime.

DOSTIEZ OSKARLOVIĆ.

Pozdrav Danici.

—

Trikrat veće zima lěto mēnuh,
 Od kad, mila! naše nebo kitih,
 Od kad *žalost u radost* promēnuh,
 Od kad rodu ilirskomu svitih.

—

Sad diēna opet nam ustani,
 Světlos krasnu *Iliric* davaj:
 Nek za zorom srēčni sjiu dani: —
 Narod visi, diči, obožavaj!

—

Željnu *slagu* u sercilih bratinskih
 Sadi, goji, čini napredovat:
 Obćim dēlom da trudi dētinski
 Obću majku nastoje poštovat.

—

Jāk na nebu najkrasnie sēva
 Izmed svih bisernih zvēzdicah,
 I u zoru kano lēpa dēva
 Milen pogled poklanja danica:

—

Tako i ti gizdava i diēna
 Brodi zrake roda slavinskoga;
 Bud nebeskoj danici prilēna:
 Světli! i budi dika roda svoga!

Ol k sēveru, ol poldnevu pošla,
 Put ti, srēčan budi i blagoslovan!
 Ol k iztoku, ol zapadu došla,
 Svud te čeka željno Ilir-Slovan.

—

Željno čeka, i nježno te prima,
 Pun ljubavi nēdra si otvara
 Da ga obšneš: jer u tebi ima
 Kēer bogovah, kā rod novi stvara.

—

Ti ga uči *ljubit* domovinu
 Kano čedo milu majku svoju,
 Da prōslavi hrabru dēdovinu,
 Diēnu mirom, a slavnu u boju.

—

Obće ljubve plamen čuda tvori,
 Nemoguća moguća napravlja;
 Opakoga vruga doli obori
 Obća ljubav i s zemljom sastavlja.

—

Za to spēšno plamen žēći težī
 U sercīma roda ilirskoga!
 Zajmnqm ljubvu svē Slavjane veži,
 Da postanu dika roda svoga!

Jure Tordinac,
 Ilir iz Slavonic.

2

Najčešći oblik prigodnica – godovnice, pozdravnice i inauguralne čestitke

Tordinčeve prigodnice govorni su činovi koji poštuju okolnosti situacije i društvene konvencije – okazionalnost, reprezentativnost i funkcionalnost (usp. Jovanović 1998: 447) te ostvaruju učinke. Sve su njegove prigodnice *posrećene* (Austin, 2014) jer je procedura izvedena kako je propisano, Tordinac kao od zajednice ovlaštena osoba izvodi govorne činove u konkretnim prigodama, a prigodnice su kao govorni čin klasificirane prema prigodama koje su kontekst govornog čina. Najčešće su to *godovnice*, čestitke za imendan ili rođendan, *pozdravnice* te *inauguralne čestitke*. Posebno je zanimljiva svečana dobrodošlica nadvojvodi Stjepanu, prvom čovjeku ugarskog dijela Monarhije, što posebno svjedoči o viskom statusu i ugledu Jurja Tordinca. Dočekati tako visokoga gosta iznimno je velika obveza i čast, koja je dodijeljena mladom osječkom župniku i afirmiranom pjesniku koji mu se obraća 17. rujna 1847. na svečanosti koja ima ozbiljne političke konotacije. Tordinac nadvojvodu pozdravlja u ime „Slavljana” i obećava vjernost kruni koju predstavlja nadvojvoda, ali „austrijskom orlu”, dok se ugarski dio carstva, koji *de facto* predstavlja nadvojvodu, uopće ne spominje.

Slavjan vazda vėran kruni svetoj,
 Ljubio je obću domovinu,
 Austrijskom klanjao se orlu,
 Viteški je u boju kėrvavom,
 Arvajući prolėvao kėrvcu. (Tordinac, 1847)

Dva puta Tordinac naglašava *slavjansku* (hrvatsku) spremnost za prolijevanjem krvi za Monarhiju, izričući vrlo jasne političke poruke, u prvom redu zajednice (ili onog dijela) u čije se ime obraća, ali svakako i vlastite ideje. Već sljedeće godine ove poruke proširit će u poznatoj davoriji *Oj Slavonci, oj Hrvati*, u kojoj otvoreno poziva u vojnu koju predvodi ban Jelačić, kao onaj koji djelom (ratom) treba ostvariti (preporodom) zacrtane političke ciljeve:

Živi dakle sunce ogrijano,
I milostju TVOJOM nas nadari,
Viteški će Slavljan za te pasti,
I pripravan bit kèrvcu proliti:
O i TI nam štít prejaki budi! (Isto)

Važnu kulturnu (političku) funkciju ima i prigodnica, *inauguralna čestitka*, koju upućuje baronu Franji Kulmeru prigodom njegova stupanja na funkciju velikog župana Srijemske županije 1845. Tordinac se identificira kao politički i nacionalni istomišljenik s Kulmerom, u kojeg „slavjanstvo” polaže velike nade.

KULMER je to, Branitelj naroda
...Našeg, čuvar starih naših právah,
...To ljubitelj svih u obće Slávah,
Domovine dika, sjajnog roda.

Kada glas nami stiže iz nenada,
...Da u naše za višnjeg Župana,
...Strane, roda dika je poslana,
Razblaži nam sèrdca mila nada. (Tordinac, 1845)

Prigodnica osječkom župniku Adamu Sukiću ne ostvaruje takve perlokucijske učinke kao prigodnice Kulmeru i nadvojvodi Stjepanu, jer ova dvojica obnašaju visoke dužnosti te mogu značajno djelovati na život u zajednici, dok su Sukićeve mogućnosti kao župnika ograničene. Tordinac upućuje Sukiću *godovnu čestitku* na njegov imendan 24. prosinca 1844., kao gornjogradskom župniku i predsjedniku sudbenog stola Virovitičke županije. *Godovna čestitka* ima manju ilokucijsku snagu od inauguralne čestitke ili *pozdravnice* viskom gostu, što se jasno čita u tekstu prigodnice, koja bi se bez parateksta prigodničarskog naslova mogla čitati i kao lirski pjesma:

Sřćno putu po svėtu ovomu,
Zadovoljno, zdravo i veselo,
Nit' te štogod neugodno smėlo;

Providjenje na više Te uzpelo
Dostojanstvo - a po svemu tomu,
Krunjen budi na svėtu drugomu!! (Tordinac, 1844)

Prvu prigodnicu koju poznajemo u tiskanom obliku Tordinac je uputio kao *inauguralnu čestitku* Pavlu Gotliboviću prigodom imenovanja za „prepošta lendečkog“. Koristi sonetni oblik, ali sadržaj je prikladan funkciji prigodne pjesme kao retoričkog oblika. Prvi sonet je svojevrsni uvod (*esordium*):

(...) I tko ne bi pėsni zapėvao,
...Kad ljubljena koga uzvišena,
Čuje slavno i k'tom narešena?

A das kog sam vėkom ja štovao,
...Diku roda, zlatom nakitjena,
Vidim, krunom i svetom krunjena. (Tordinac, 1842)

Slijedi izlaganje (*narratio*) u kojem doznajemo kome je upućena prigodnica i zašto:

O radosti, nikda dočekane!
...Gle, nagrade, véliuh zaslugah!
...U sred tamnih gle veselje tugah!
Kak zelene procvětaju grane!

(...) PAVO! Slavne suncem obasjane
Čase, devet zbor ti želi drugah,
Kè pėvaju sred zelenih lugah:
Bože, srčėne daj nek' živi dane! (Isto)

Potom Tordinac iznosi dokaze (*confirmatio*) svojih pohvalnih tvrdnji:

Srčėne dane nek dugo uživa;
S' dostojanstvom novim ko' ga kiti,
Puku, rodu neka svitli.

Tak' sborah vilah glase uzvisiva,
A ja s' njima složan vazda biti
Želim, isto i Tebi želiti... (Isto)

U zaključku (*peroratio*) Tordinac efektno poentira, navodeći kako su mu znaci časti dodijeljeni od samoga cara i da se njima služi na opće spasenje, koje može donijeti samo Bog, kojim kao najvećom vrijednošću završava prigodnica:

Primi dakle nagradu za zaslukah,
Pa dugo se tu tom' veselio,
... Dugo svima, dugo nam' živio!

Nezna nikad što je čemer tugah; –
Bog, koi te ovdě uzvisio,
I na nebu gor te okrunio.

Biskupu Josipu Kukoviću upućuje *godovnu čestitku* prigodom njegovog imendana, Josipova 1845.

Zaštitniku, Biskupu svétlomu,
Koga ime slavno će procvasti
Daruj krèpkost na svètu ovome,
A on će nas obranit od propasti. (Tordinac, 1845)

Riječ je o uobičajenom komunikacijskom ritualu uglednih svećenika Đakovačke i Srijemske biskupije, pogotovo onih s pjesničkim statusom, prema svojim biskupima. Zabilježene su prigodnice đakovačkim biskupima Patačiću (Opoevčanin, 1803), Krtici (Opoevčanin, 1774), Mandiću (Opoevčanin, 1806), Raffaju (Pavić Karla, 1816; Mihalić Antun, 1816; Jozepac, 1816; Mihalić Josip, 1826; Pavić Emerik, 1826), Sučiću (Filipović, 1830; Sabolović, 1830; Mihalić Antun, 1830; Pavić Karla, 1830; Mihalić Josip, 1831), Kukoviću (Anonimno, 1835; Tordinac, 1845) koje su im također uputili redom svećenici Đakovačke i Srijemske biskupije (usp. Srakić, 1982).

Tordinac kao ugledni ilirski pjesnik i mladi svećenik iskazuje svoje poštovanje biskupu Kukoviću, koji je zvijezda na nebu, koja prosvjetljuje hrvatsku domovinu:

Kad se oganj žestoki razpiri,
Iskre lete u zračne prostore,
A kad serdce zahvalnost razširi,
Iz njeg teče silnih željah more. –

Zvèzda mi se jasna ukazuje,
Da li bdijem, da l' o nebu snivam –
Zvèzda, koja dom naš prosvètljuje, –
Nju motreći sladki raj uživam. (Tordinac, 1845)

Prigodnice biskupu Strossmayeru

Kulturna se dimenzija prigodnica posebno očituje u dijelu korpusa posvećenom biskupu Strossmayeru. Juraj Tordinac uputio je od 1850. do 1890. sedam prigodnica biskupu Josipu Jurju Strossmayeru, čiji je dugogodišnji suradnik i bliski prijatelj, što ga uz Trnskog, Preradovića, Iliju Okrugića

Srijemca i Grgu Martića svrstava među autore s najvećim brojem upućenih prigodnica. Prema klasifikaciji prigodnica po prigodi govornog čina najčešće Tordinčeve prigodnice jesu *godovne čestitke* za imendan ili rođendan (tri) i *obljetničke čestitke* (tri), dok je jedna, ujedno i prva, *inauguralna čestitka*.

Ta prigodnica, *inauguralna čestitka*, nastaje 1850. prigodom biskupova putovanja iz Beča u Đakovo na ustoličenje za biskupa. Priređen je niz javnih događaja kojima su uglednici pozdravljali Strossmayera na različite načine, najčešće prigodnim govorima ili prigodnim pjesama *pozdravnicama* ili *inauguralnim čestitkama*, koje mu u Osijeku i Đakovu upućuju Adam Bobić, Samuel Kotzian, Antun Sabolović, Juraj Tordinac i Ilija Okrugić Srijemac. Ova prigodnica otiskana je u Osijeku, a možemo je odrediti s obzirom na ilokucijsku snagu i kao čin čestitanja, ali i kao prediktiv, ilokucijska kategorija²⁴ kojom se „predviđa, prorokuje”, koja je usmjerena budućnosti, u skladu s Matoševom ocjenom o Strossmayeru kao „geniju budućnosti”, odnosno o predviđanju učinka njegova djelovanja u budućnosti. Veliki broj prigodničara koristi prediktive, iznosi svoja predviđanja o recepciji Strossmayera kao figure kulturnoga pamćenja, te (pozitivnom) vrednovanju Strossmayerova djela u budućnosti, a to čini i Tordinac:

Svĕtlost uma tak ĉe dati
 ... **JOSE** novog biskupa
 Domovina sve ĉe sjati
 ... **I** slavjanstvo sve skupa:
On ĉe izvor bit' sjajnosti, –
 Svakom na pose trak svietlosti! –

Žestinom ĉe **On** sipati
 Svetom viere jasni glas,
 Gĕrbavo ĉe izpravljati,
I nastojat puka spas:
 Stado dobrog da pastira
 U hram stupi Božjeg mira. (Tordinac, 1850)

U Tordinčevim prigodnicama Josipu Jurju Strossmayeru, što ih je pisao u svojim šezdesetim godinama, vide se poetološke promjene u odnosu na poeziju koju je pisao kao mladić u dvadesetima i ranim tridesetima, koje zrcale i njegovo biološko mijenjanje i pjesničko sazrijevanje. Jasno je to na razini sonetne forme kojom su pisana čak tri prigodničarska teksta te na razini interpretacije svjetovnih i religijskih motiva, odnosno kroz potpunu sakralizaciju motivske, ali i idejne strukture. Tako je Strossmayerov lik kroz sve tekstove glorificiran te identitetno označen Božjim odabirom i blagoslovom te nacionalnom pripadnošću (*Hvala tebi, vječni Bože budi / Zatočnika što možnog uzbudi / I postavi našoj crkvi muža / Koj svud slavu, svud nam diku pruža. / Blago crkvi, blago domovini / Kad jim otcim takvi budu sini: / S toga pojmo pjesmu radosnicu / Žarke molbe šaljuć božjem licu: / Bože višnji, bože blagi, / U koga je sva moć / Daj vladici, da u snagi / Svježoj dalje smogne poč'.*)²⁵

Naslovi prigodnica Strossmayeru

Promjene se tijekom godina vide i u tiskanim naslovima prigodnica. Tiskani naslovi prigodnica upućuju na performativna obilježja žanra, svojim slogom, tipografijom, različitim obavijestima koje donose, a koje „čitateljskom oku s kraja tisućljeća izgleda kao dokona i nedisciplirana deskriptivnost u kojoj se previše i to nevažnih stvari želi reći odjednom, njihovu poetološku informativnost ne bi trebalo podcijeniti” (Novaković, 1997: 354). Naslovi prigodnica čine cjelinu s tekstem prigodnica jer se „tekst rijetko čita i tumači izvan njegove ukupnosti, dakle onoga što bismo Barthesovim terminom poimali djelom, bez autora imena, naslova, predgovora ili pak ilustracija, a upravo ti produkti (*productions*) potpomažu okružju teksta, produžuju ga, smještajući ga u određeni kontekst svijeta, posebno time osiguravajući njegovu samu pojavu, recepciju, ali i potrošnju” (Buljubašić, 2017: 20).

Naslovi prigodnica Strossmayeru u pravilu su formalni i složeni, s obiljem informacija i strukturirani u skladu sa svojom performativnom naravi. Jednostavni su naslovi iznimno rijetki, a jedan od autora koji unutar korpusa

25 TORDINAC, Juraj. *Stan žudjeni*, uredio Mirko Ćurić, Matica hrvatska, Ogranak Đakovo, Đakovo, 2005., str. 53–54.

ima nekoliko takvih naslova baš je Juraj Tordinac s nekoliko kratkih naslova bez svih obavijesti koje očekujemo. Imamo tako naslov koji označava tek prigodu izvođenja (Josipovo²⁶), ili čak ni to. Dvije prigodnice, dva soneta, objavljuje 1875. bez naslova²⁷, a posljednja njegova prigodnica kratkog je naslova koji odudara od žanrovskih odrednica: Biskupu o četrdesetgodišnjici.²⁸

Ovakav odabir parateksta pojedinih prigodnica svjedoči o tijesnim vezama prigodničara i adresata pa su dopušteni manje formalni komunikacijski oblici. Također, pokazuju promjenu Strossmayerova statusa u javnosti. Korpus prigodnica biskupu Strossmayeru niz je govornih činova kojim se imenuje adresat, i to najčešće koristeći figuru antonomazije, pa to radi i Tordinac. Kada napiše „Biskup” zajednica zna o kome je riječ i kakve osobine ima imenovani. Ilija Okrugić u prigodnici *Strossmayeru za Josipovo* kao epigraf donosi Shakespeareov citat iz drame *Anton i Kleopatra: Would you praise Caesar, say, / Caesar; go no further*, a u fusnoti donosi prijevod te čin (III) i prizor (II) drame iz koje je preuzet: *Da hvališ Cezara, reci Cezar;- i ništa više*.

Reći: Strossmayer ili Biskup, ili Mecena, ili Vladika samo je po sebi figura, koju ne treba dodatno definirati. U njegovu imenu upisana su sva pozitivna značenja: on je hrvatski Cezar, ne po oružju, već po vrlinama vođe jednoga naroda, ali i po neprijateljima koji ga vrebaju, unatoč vrlinama i zaslugama.

Čestitanje kao najčešći ilokucijski oblik

Najčešći ilokucijski oblik u korpusu prigodnica Jurja Tordinca jest čestitanje. Performativni je čin Jurja Tordinca izveden ispravno i u cijelosti, možemo ga odrediti kao *behabitiv*, kojim izričemo čin čestitanja. *Behabitivi* uključuju „pojam reakcije na tuđe ponašanje i životne okolnosti te stavove i izražavanje stavova prema nečijem prošlom ponašanju ili predstojećem ponašanju” (Austin, 2014: 113). Čestitanje se pojavljuje već u paratekstu prigodnica, odnosno u velikom broju naslova te redovno unutar govornog čina, kada se izriče u prigodi rođendana, imendana ili kakve obljetnice:

26 TORDINAC, Juraj. *Josipovo*, *GDBS* 7[1879]5, 35.

27 „Dva soneta bez naslova” (*GDBS* 3[1875] 18, 160).

28 „Biskupu o četrdesetgodišnjici” (*GDBS* 18[1890] 17, 183).

Mrzlo vani, nu plam sree grije –
Plam ljubavi – da žestoko bije,
Pa da želje u njem osnovane
Svakom sgodom viškrat izkazane,
Danas opet iz grudi proteku,
Svom' biskupu čestitku izreku,
Kad nam prispje sveto Josipovo –
U čestitci pjevajući ovo:

Sjajna slavo našega naroda,
Naš vladiko,
Naša diko,
Tvoja nek nas ruka dugo vóda
Na životnoj stazi
Da nas ne porazi
Zlotvor kleti, mrzka nepogoda.

Živio nam sretno i veselo,
Godin' puno
Naša kruno,
Svako liepo djelo ti uspjelo,
Da se tako radosti
Užiješ se dosti,
Neven – slava vjenčala ti čelo. (Tordinac, 1878)

Što god sreća zvat' se može
U životu tomu,
Udieli mu mili Bože

Izvan, i u domu.
Jer što Jozo biskup ima
To je vrutak dobra svima,
To usreći narod vàs,
To narodu sve na spas,

Zato živi mnogo lieta,
Zdrav uživo toga svieta! (Tordinac, 1879²⁹)

Ovim čestitkama uvijek se postižu dvojaki učinci: osobni kroz čestitanje adresatu, ali i kulturno-nacionalno-identitetski. Korpus Tordinčevih prigodnica ima i tu funkciju: ostvaruju se kao kulturni čin, upisuju se u opsežan kontekst u kojem se granice među umjetničkim praksama razmiču, prekoračuju i nanovo upisuju poseban koncept u službi konstrukcije hrvatske kulture.

Izdvojena prigodnica Mili Zadrobilkovoj

Prigodom istraživanja u hrvatskim arhivima nije pronađena prigodnica upućena glazbenici Mili Zadrobilkovoj prigodom njezinih koncerata u Đakovu i Osijeku. Jasno je kako je Tordinac odabran za govorni čin ove *pozdravnice* umjetnici jer je imao vrlo visok ugled, ne samo kao biskupov tajnik već i kao poznati ilirski pjesnik čije su pjesme i uglazbljene i javno se izvode. Iako se činilo kako je ova prigodnica izgubljena, njezin je tekst pronađen u češkom ženskom časopisu za književnost i modu *Leda* (*Leda. Belletristický a modni časopis*). Unutar teksta koji govori o turneji ove umjetnice, koja je osim u Đakovu i Osijeku nastupila u Novom Sadu, Beogradu i Carigradu te u Rusiji, spominje se prigodnica Jurja Tordinca i donosi njezin integralni tekst. Prigodnicu se može odrediti kao *pozdravnicu*, a izvedena je Đakovu, najvjerojatnije 20. ožujka 1862., dan nakon biskupova imendana, jer je u Đakovu ostala nekoliko dana i više puta nastupila u biskupskom dvoru. Časopis *Leda* opširno je izvijestio o njezinoj turneji s naglaskom na boravak u Đakovu. „(...) u ožujku 1862. odlazi u Đakovo, gdje je više puta javno

29 U: *GDBS* 7[1879]5, 35.

nastupala u dvoru biskupa Strossmayera. Juraj Tordinac skladao joj je pjesmu u čast, a biskup Strossmayer darovao joj je prekrasan buket. Takvu čast doživjela je i u Osijeku 23. ožujka 1862., gdje ju je vrsni mecena gospodin biskup Strossmayer upoznao s glasovinom. I ovdje je obasuta pjesmama³⁰ i buketima. Iz Novog Sada, gdje je nastupila na dva koncerta, otišla je u Beograd, gdje je priredila veliki koncert za dobrobit Crnogoraca i značajan prihod posvetila herojskom narodu. Osim toga, tamo je održala još jedan koncert, koji je pohodila brojna publika. U društvu Julije, princeze Srbije, ostala je do listopada 1862. Nakon toga otišla je u Carigrad, gdje je održala veliki koncert u dvorani engleskog veleposlanika Bulwera, a potom su kod austrijskog veleposlanika g. Prokeša koncert održali Osten i princeza Samosova. Čak je i u haremu gospođica Zadrobilkova smjela održati koncert pred sultanovom majkom i bila je nagrađena skupocjenim komadom nakita. Od tamo je poduzela umjetničko putovanje u Rusiju, održala je dva koncerta u Odesi, u prosincu 1862., a također je svirala s princezom Bariatinskájom i groficom Tolstoj. U Odesi je Mila Zadrobilkova održala spektakularan koncert čiji je čisti prihod darovala „ranjenim Poljacima”, a u Kijevu, gdje je gostovala u siječnju 1863., oglasila se na pet koncerata i dobila časnu ponudu da preuzme mjesto profesorice klavira na carskom ženskom institutu, ali tu ponudu Zadrobilkova nije prihvatila. Poslije sjajnih koncerata u Moskvi i dviju glazbenih zabava u Petrogradu otišla je, nešto bolesna, u Pariz, odakle je ponovno započela svoju umjetničku turneju po južnoslavenskim zemljama. Od brojnih pjesama posvećenih njoj, evo prigodnice (Jurja Tordinca op. a.) s pozdravom češkom narodu:³¹

Gospodični Ludmili Zadrobilkovoj,
slavnoj umjetnici na glasovinu.

30 Moguće je da je Tordinac izveo ponovno ovu pjesmu, a vjerojatno je još netko od osječkih umjetnika izveo i svoju prigodnicu.

31 Nepotpisano. 1864. Mila Zadoblikovba, *Lada. Belletristicky a modni casopis*, v Praze, 8. ledna 1864, br. 1, god. IV, ur. Antonia Melis-Körschner, str. 176.

Uzhićeni s Tvog došastja Mila,
Česke zemlje slavno diete kâ si:
 Žižkina bo roda krv Te krasi
A ljubimče s' umjetnicah vila'.
 Koli divna Tvog je uma sila,
 Kol' čarobne borave su časi,
 Glasovira kad prozuju glasi,
 Kê u srodne napjeve si svila!
Ti nam kazà slavu roda svoga,
Doni pozdrav iz sjevera bratski,
 Čime radost učini nam velu.
Kad do Praga vratiš se zlatnoga
Kaži: pozdrav narod da hrvatski
 Kô i Tebe primi u veselju.

Juraj Tordinac slavi umjetničke dosege mlade pijanistice, ali joj se obraća i kao pripadnici češkog naroda, koji je bratski hrvatskom narodu. Ova *posrećena* prigodnica tako osim performativne funkcije, ostvaruje i kulturnu: Zadrobilkova svojom glazbom ujedinjuje slavenske narode, a Strossmayerov i Tordinčev doček ima širu, kulturnu, političku, ekumensku funkciju od pukog pozdrava nadarenoj umjetnici. Iz Đakova ona preko Novog Sada, Beograda i Carigrada odlazi u Odesu i Kijev, jednako svuda euforično primljena. Ona je primjer kako umjetnost i pripadnost Slavenstvu imaju ulogu koju priželjkuje Strossmayer: integrativnu, koja će kroz njegovu ćirilo-metodsku aktivnost trebati uroditi jedinstvom slavenskih kršćana pod okriljem Rima i Katoličke crkve.

Zaključak

Korpus prigodnica Jurja Tordinca pokazuje ovoga svećenika i pjesnika i kao ovlaštenog prigodničara koji gotovo pedeset godina *posrećeno* komunicira govornim činovima kao ovlaštena osoba od strane zajednice, ali i adresata, poglavito biskupa Strossmayera kojemu upućuje najviše prigodnica. Prigodnice Strossmayeru javni su čin, kulturni čin: priznanje

pripadnosti Strossmayerovim kulturnim krugovima, iskaz poštovanja ne samo zbog Strossmayerove mecenatske pomoći ili osobnog prijateljstva već i javno upisivanje u njegov tekst kulture, njegove nacionalno-identitetsko-kulturno-političke koncepte. I ostale prigodnice, upućene manje ili više važnim osobama iz crkvenog ili političkog života, ili pak prigodnica češkoj umjetnici Zadrobilkovoj, uvijek su unutar Strossmayerovih koncepata, može se ustvrditi kako je baš Tordinac jedan od najvažnijih i najustrajnijih umjetnika koji svojim prigodnicama gradi zajednički kulturni kontekst, i danas prepoznatljiv i važan.

Izvori

Slavonija sestram. – (pjesma). // Danica, Zagreb, 1835.

Soneti prečastnomu gospodinu Pavlu Gottliboviću... – (s. l.) 1842.

Čestitka visokočastnomu gospodinu Adamu Sukiću.... – Osěk: 1844.

Slavi svoga zaštitnika, presvėtloga i prepoštovanoga gospodina Josipa Kukovića... – Osěk, 1845.

Visokorodjenomu... gospodinu Franji baronu Kulmeru. – Osěk: Tiskom c. k. povlast. tiskarne J. ud. Divald, 1845.

Pěrna serčana dobrodošlica Njihovoj cesarsko-kraljevskoj Visosti nad-vojvodi austrijskomu Stěpanu... – Osěk, 1847. (s. a.).

Piesma presvietlom i prečastnom gospodinu Josipu Jurju Strossmayeru... prigodom svetčanog umieštenja na stolicu biskupsku 29. rujna 1850. – Osěk, 1850.

Gospodični Mili Zadrobilkovoj slava! – Osijek, 1862.

– Dva soneta (bez naslova), GĐBS III, Đakovo 1875., br. 18, str. 160.

– Na dan Sv. Josipa svomu Vladići poljubljenomu, preuzvišenomu i prečastnomu Gospodinu Josipu Jurju Strossmayeru, GĐBS, VI, Đakovo 1878. br. 6, str. 64.

– Josipovo, GĐBS VII, Đakovo 1879, br. 5, str. 45.

– Tridesetljetnomu godu biskupstva preuzvišenoga i prečastnoga gospodina Josipa Jurja Strossmayera stolne crkve bosansko, djakovačke i sriemske dana 8. rujna 1880., GĐBS, VIII, Đakovo 1880, br. 17, str. 139–140.

– Juraj Tordinac: Oj Slavonci, Oj Hrvati, u Kuhač, F. K. (1881). *Južno-slovenske narodne popievke: (Chansons nationales des slaves du sud)*. Hrvatska: Tiskara i litografija C. Albrechta., str. 367–369.

- Biskupu o četrdesetgodišnjici, GĐBS XVIII, Đakovo 1890. br. 17, str. 183.
- Juraj Tordinac. // Hrvatski narodni preporod 2: Ilirska knjiga. – Zagreb: Matica hrvatska (etc), 1965. – (Pet stoljeća hrvatske književnosti; knj. 29).
- Pjesnici hrvatskog romantizma, sv. 1. – (Školska knjižnica / uredio: Mirko Tomasović.) Zagreb, 1995.
- Juraj Tordinac. // Kip domovine: antologija hrvatske rodoljubne poezije XIX. i XX. Stoljeća / priredio Božidar Petrač. – Zagreb: Alfa, 1996.
- Juraj Tordinac. // Mila si nam ti jedina: hrvatsko rodoljubno pjesništvo od Bašćanske ploče do danas / priredili: Josip Bratulić, Stjepan Damjanović, Vinko Brešić, Božidar Petrač. – Zagreb: 1998.
- Juraj Tordinac // Đakovačka čitanka, Helena Sablić Tomić i Goran Rem, Matica hrvatska etc., Ogranak Đakovo, Đakovo 2000.
- Juraj Tordinac // Slavonski tekst hrvatske književnosti, Helena Sablić Tomić i Goran Rem, Matica hrvatska, Zagreb 2003.
- Juraj Tordinac // Prigodnice biskupu Strossmayeru objavljene u Glasniku Biskupija Bosanske ili Đakovačke i Srijemske od 1874. do 1905., priredio Mirko Ćurić, Đakovački kulturni krug etc., Đakovo 2005.
- Juraj Tordinac: *Stan žudjeni* (Matica hrvatska Đakovo, 2005.), priredio Mirko Ćurić.

Literatura

- AUSTIN, John Langshaw. 2014. *Kako djelovati riječima*. Zagreb: Disput.
- BOTICA, S., BRLEKOVIĆ, J. (2016): „Prvi utemeljitelji i dobrotvori Matice ilirske”, *Vijenac* 578, od 26. travnja 2016: <https://www.matica.hr/vijenac/578/prvi-utemeljitelji-i-dobrotvori-matice-ilirske-25575/>.
- CEPELIĆ, M. i PAVIĆ, M. (1904): *Josip Juraj Strossmayer biskup bosansko-djakovački i srijemski*.
- ĆURIĆ, M. (2005a): „O tri soneta Jurja Tordinca posvećena biskupu Strossmayeru”, u: *Zbornik 1. i 2. Strossmayerovih dana*, Matica hrvatska, Đakovo, 2005., str. 41–50.
- davorija. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=14046> (pristupljeno 2023-04-15).
- ĆURIĆ, M. prir. (2005b): *Prigodnice biskupu Strossmayeru: objavljene u Glasniku od 1874. do 1905.*, Matica hrvatska Ogranak Đakovo / Đakovački kulturni krug / Biskupija đakovačka i srijemska / Gradsko poglavarstvo Đakovo, Đakovo.

- ĆURIĆ M. (2013): Romantičarska poezija Jurja Tordinca, u Ćurić. M. Što je naše od starine, đakovački pisci 18. i 19. stoljeća., DHK Ogranak Osijek, Đakovački kulturni krug, 42–62.
- ĆURIĆ, M. (2018): „Biskup Pavao Sučić u djelima đakovačkih autora” u: Aračić, P., Ćurić, M. Šanjek, F. Pavao Matija Sučić – biskup bosanski ili đakovački i srijemski (11. siječnja 1767. – 13. travnja 1834.): 250 godina od rođenja: zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa održanog 15. prosinca 2017. u Đakovu i 8. ožujka 2018. u Subotici, HAZU Đakovo.
- ĆURIĆ, M. (2023): *Figure biskupa Strossmayera u korpusu prigodnica*, doktorska disertacija, Filozofski fakultet u Osijeku.
- Danicza horvatzka, slavonska y dalmatinzka* [U Zagrebu, Ljudevit Gay] Electronic reproduction. v. 1, no. 1 (1835)-v.1, no. 28 (1835). New York, N.Y.: Columbia University Libraries, 2010. JPEG use copy available via the World Wide Web. Digitized by OCLC Preservation Service Center, Bethlehem, Pa. from the microfilm. NNC d18351835nyuwrs. *Columbia University Libraries Electronic Books*. 2006.
- DEAK I. (1979): *Lawful Revolution: Louis Kossuth and the Hungarians 1848–1849*, Phoenix, 1979.
- DOLEŃIĆ, V. (2018): „Strossmayerovi suradnici Juraj Tordinac i Milko Cepelić”, *Zbornik Dana Luke Botića 2/2018*, str. 60
- FUKUYAMA, F. (2020): *Identitet*, TIMpress, Zagreb.
- GRLOVIĆ, M. (1992): *Album zaslužnih Hrvata XIX. stoljeća: sto i pedeset životopisa, slika i vlastoručnih podpisa, sakupio, popunio i napisao Milanš Grlović*, Tiskara Rijeka, Rijeka, (pretisak).
- HORVAT, R. 1925. Tordinac, Juraj, u Laszowski, Emil, ur. (1925) *Znameniti i zaslužni Hrvati te pomena vrijedna lica iz hrvatskoj povijesti od 925.–1925.*, Zagreb, str. 266.
- Hrvatski narodni preporod: ilirska knjiga 2*, priredio Jakša Ravlić, Pet stoljeća hrvatske književnosti, knjiga 29, Matica hrvatska, Zagreb, 1965., str. 99.
- JOVANOVIĆ, Neven (1998): „Pjesnikovanje Antuna Molnara oko 1848.”, *Dani Hvarskoga kazališta*, (24)1. 443–476.
- KUHAČ, F. K. (1881): *Južno-slovjenske narodne popievke: (Chansons nationales des slaves du sud)*. Hrvatska: Tiskara i litografija C. Albrechta., str. 367–369.
- KUKOVIĆ, Josip. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34490> (pristupljeno 2023-04-15).

- KULMER, Franjo. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. URL: <http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=34536> (pristupljeno 2023-04-15).
- LEKŠIĆ, Ž. (2017): „Kada je nastala prva đakovačka fotografija”, u: *Revija Đakovačkih vezova*, ur. Mirko Ćurić, br. 47, god. XLVII, str. 69–71.
- Nepotpisano. 1864. Mila Zadoblikovba, *Lada. Belletristicky a modni casopis*, v Praze, 8. ledna 1864, br. 1, god. IV, ur. Antonia Melis-Körschner, str. 176.
- NOVAKOVIĆ, Darko (1997): „Latinske pjesme Tita Brezovačkoga”. *Dani Hvarškoga kazališta*, (2)1. 344–372.
- PAVIĆ, K. (1982): „Ilirizam u Đakovu”, *Zbornik Muzeja Đakovštine*, 2(1), str. 121–152.
- PAVIĆ, M. (1889): „Književna slika Slavonije u 18. vieku”, *Glasnik Biskupija Bosanske i Srijemske*, br. 5-XI.; „Književna slika Slavonije u u prvoj poli 19. vieka”; *Glasnik biskupije đakovačko-srijemske* 1889., br. XIX. – XXIII.
- PAVIĆ, M. (1911): *Biskupijsko sjemenište u Djakovu 1806. – 1906.*, Đakovo.
- PŠIHISTAL, Ružica: „Pjesničke prigodnice Josipu Jurju Strossmayeru”, u: *Književni Osijek: književnost u Osijeku i o Osijeku od početaka do danas*, zbornik znanstvenog skupa, Osijek, 12.-14. lipnja 1996., priredio Stanislav Marijanović, Pedagoški fakultet / Gradsko poglavarstvo grada Osijeka, Osijek, 1996., str. 207–222.
- REM, G. (2008): *Tijelo i tekst*, Matica hrvatska, Ogranak Osijek, Osijek, 2008., str. 25–27 i str. 53–74.
- SABLJIĆ TOMIĆ, H. / REM, G. (2000): *Puut nebeski – đakovačka čitanka*, Gradsko poglavarstvo Đakova – Turistička zajednica grada Đakova – Matica hrvatska Đakovo, Đakovo, str. 62.
- SRAKIĆ, M (2005): „Svećenici (o) Strossmayeru”, *Zbornik Strossmayerovih dana*, Matica hrvatska Đakovo, Đakovo, 2005.
- SRAKIĆ, M. (2013): Opjevajmo slavne muževe. Povijesni prilozi i arhivska građa o životu i radu biskupa, svećenika i ustanova Đakovačko-osječke nadbiskupije i Srijemske biskupije. *Sabrana djela Marina Srakića*. Đakovo: Đakovačko-osječka nadbiskupija. Nadbiskupski ordinarijat Đakovo.
- STAMAC, A. (2007): *Antologija hrvatskoga pjesništva - Od davnina pa do naših dana*, Školska knjiga, Zagreb.
- Verbuvanke: URL: <https://proleksis.lzmk.hr/1284/>.
- ŽIVANČEVIĆ, M. (1973): „Danica ilirska i njeni anonimni suradnici (Bilješke in tergo u povodu reprint izdanja)”, *Croatica*, 5(5), str. 67–105. Preuzeto s URL: <https://hrcak.srce.hr/211519> (pristupljeno 2023-07-18).

SUMMARY

Mirko Ćurić

JURAJ TORDINAC'S COMMEMORATIONS

The paper examines the commemorations made by Juraj Tordinac in honor of various notable figures from the church, politics, and cultural life during his time, viewing them as both speeches and cultural actions. Between 1850 and 1890, Tordinac delivered seven commemorations for Bishop Josip Juraj Strossmayer. Additionally, from 1842 to 1862, he honored Bishop Josip Kuković, politician Baron Franjo Kulmer, priests Pavle Gotlibović and Adam Sukić, the renowned musician Mila Zadrobilkova, and the Austrian Archduke Stephen, who governed the Hungarian part of the Monarchy.

The analysis of Tordinac's commemorations focuses on the pragmatic nature of this body of work, highlighting the significance of the context in which these commemorations were created, as well as Tordinac's authority to perform speech acts on specific occasions. Each occasion represents a performative act that involves the intention of the speaker and its impact on the audience, along with the shared thoughts and feelings of those participating in the communication. The occasions have been analyzed based on their illocutionary force and classified according to the nature of the speech act and their cultural influence.